

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен
„доктор”

Автор: проф. д-р Маринела Великова Михова, ВТУ „Св. Св. Кирил и
Методий“

Научна област: Педагогически науки

Професионално направление: 1.2 Педагогика (Сравнително образование)

Университет: Софийски университет „Св. Климент Охридски”,

Факултет: Факултет по начална и предучилищна педагогика

Катедра: Социална педагогика и социално дело

Заглавие на дисертацията: *„Приносът на скандинавските компаративисти (от средата на XX век до днес) за развитие на сравнителното образование”*

Име на дисертанта: Теодора Стоянова Генова

Данни за докторанта

Теодора Генова е с образователна и квалификационна степен магистър по български език и английски език от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски” (1995-2000). От 2008 г. датира нейният научен интерес към сравнителното образование, когато е на едносеместриален курс на обучение по Сравнително образование в Университет на Агдер, Кристиансанд, Кралство Норвегия като стипендиант към Съвета за изследвания на Кралство Норвегия. През 2014 г. става редовен докторант по Сравнително образование към Факултет по начална и предучилищна педагогика на СУ „Св. Климент Охридски”. По време на докторантурата провежда Двумесечна изследователска визита по Сравнително образование в Департамент по образование към Университет на Осло, Кралство Норвегия. Професионалното ѝ образование и дава възможност както да направи един осъзнат избор на дисертационна тема, така ѝ да проведе изследване, като черпи информация от извора, а това го прави изключително ценно за сравнителното образование.

В професионален план Теодора Генова се реализира като преподавател по английски език в различни езикови школи, а от 2006 г. е преподавател в Департамент по общообразователни дисциплини към Университет по Библиотекознание и Информационни Технологии, гр. София.

От 2015 г. е член на организационния комитет на Българското дружество по сравнително образование.

Данни за докторантурата

Със заповед на ректора на СУ „Св. Климент Охридски” РД 20-357 от 07.02. 2014 г. Теодора Генова е зачислена в редовна форма на докторантура към катедара „Социална педагогика и социално дело” на Факултета за начална и предучилищна педагогика. Дисертационният труд е обсъден и насочен за официална защита на 21.03.2017 г.

Допускането до публична защита и съставът на научното жури са фиксирани със заповед на ректора на университета № РД 38-204/03.04.2017 г.

Не се констатира нарушения или отклонения при осъществяване на процедурата по представяне, обсъждане и даване ход за защита на докторската дисертация.

Данни за дисертационния труд и автореферата

Актуалност на дисертационната тема

Темата на дисертационния труд *„Приносът на скандинавските компаративисти (от средата на XX век до днес) за развитие на сравнителното образование”* е дисертационна и значима за развитието на сравнителното образование. Теодора Генова много конкретно дефинира своите основания да се посвети и да проведе едно такова изследване. Изборът на тема тя обосновава не само с липсата на подобно изследване,

което ще подложи на всеобхватно и задълбочено изучаване информацията относно компаративистите от скандинавските страни и техния основен принос за развитието на сравнителното образование, но и с убедеността ѝ, че изследването ще допринесе «за по-точно и обширно изучаване на сравнителното образование в световен план» (с. 12) и ще послужи за «установяването на научноизследователски диалог между педагозите в България и скандинавските компаративисти, като настоящата дисертация би представлявала голям интерес именно за тях.» (с.12). Споделям тези нейни основания и след като се запознах с целия дисертационен труд съм убедена в тяхната правота.

Композиционно единство на дисертацията

Представеният дисертационен труд е структуриран съобразно научните стандарти, които се изискват за такъв вид разработка. Той е с обем 208 страници и съдържа увод, три глави, заключение, декларация за оригиналност и достоверност, източници, приложение. В текста са включени 5 фигури и 9 примера.

Използваната литература е от 134 заглавия на английски език и 2 - на български език. Представената библиография е доказателство за информираност и сериозна научноизследователска работа.

Прави впечатление прецизно конструираната концептуална рамка на изследването. Докторант Теодора Генова има абсолютна яснота по отношение на това какъв вид сравнително изследване ще прави, какво иска да изследва и защо да го прави, какви са стъпките, през които трябва да премине изследването и кои са най-подходящите методи за постигане на поставената цел.

Като логическа последица от направения избор на изследователски проблем, докторантката обособява обекта на дисертационното изследване: „сравнителното образование в скандинавските страни.” (с. 16). Предмет на

нейното изследване „е приносът на скандинавските компаративисти за развитие на сравнителното образование от средата на XX век до наши дни.” (с. 16).

За да се постигне яснота, кои са скандинавските компаративисти, които са в изследователския фокус на докторантката, е разработен авторски „Структурен модел на скандинавските компаративистите от средата на XX век” (с. 15). Учените, които са включени в него, са обединени от дейността си в институции, отдели или секции, които се занимават със сравнително образование и групирани в зависимост от спецификата на тази дейност – образованието в развиващите се страни (международно образование) или сравнително образование.

При определянето на целите и задачите на дисертационното изследване докторантката избира варианта да формулира главна цел, която да бъде операционализирана в четири конкретни цели и съответно задачи. В хода на изследването Т. Генова стриктно се придържа към тях, което придава по-голяма структурираност на изследователския процес и дава възможност за проследяване и оценяване на получените от него резултати. За провеждането на сравнителното изследване и реализирането на поставените цели са подбрани подходящи методи, чиято роля и възможности са конкретно и коректно описани. Избраната изследователска методология предава на дисертационното изследване автентичност, задълбоченост и възможност за вникване в същността на проблема.

Структурата на изследването е логична и е обусловена от формулираната изследователска цел.

Първа глава, която съдържа 3 три логически свързани параграфа, е посветена на изследване приносите на Torsten Husén за развитие на сравнителното образование. Паралелно с фиксирането на биографичните данни за Torsten Husén е направен аналитичен преглед на ключови събития от неговия житейски и творчески път и се акцентира на най-важните му

постижения в национален и международен план. Специално внимание е отделено на компаративната дейност на Torsten Husén, свързана с провеждане на емпирични изследвания върху образователните постижения на ученици в различни страни в рамките на IEA (Международна асоциация за оценяване на образователни постижения), когато той е нейн втори председател в периода от 1962 до 1978 г. Тази активност на Husén аргументирано е оценена от докторантката като имаща най-голямо значение за развитие на сравнителното образование, с което съм съгласна. Дефинирайки в девет пункта огромния принос на Torsten Husén за развитието на сравнителното образование Т. Генова достига до заключението, че той поставя началото на тази научна област в скандинавските страни.

Глава втора е за приноса на скандинавските компаративисти практики за развитие на сравнителното образование. Аргументираният избор на докторантката е върху шест изтъкнати компаративисти практики, които работят в областта на международното образование и имат пряк опит в работата за подпомагане развитието на образованието в развиващите се страни от Третия свят. Специално внимание в тази глава е отделено на Скандинавската асоциация за образование в развиващите се страни (NASEDEC), която обединява дейността на компаративистите практики и на скандинавските национални агенции за подпомагане на развитието - Шведската агенция за международно развитие (SIDA), Датска международна агенция за развитие (DANIDA), Финландска национална агенция за международно развитие (FINNIDA) и Норвежка агенция за подпомагане на развитието (NORAD). Анализирането на дейността на тези институции е доказателство за техния принос във финансирането и популяризирането на изследвания, свързани с подпомагане на образованието в развиващите се страни, а оттук на сравнителното образование като цяло.

Трета глава е за приноса на скандинавските компаративисти теоретици за развитието на сравнителното образование. Във фокуса на изследването са 7 изтъкнати компаративисти, които работят предимно в областта на сравнителното образование и изследват основно образователните проблеми в собствената страна и други развити индустриални общества от Западна Европа. В тази глава докторантката анализира връзките на компаративистите теоретици както със Скандинавското дружество по сравнително и международно образование (NOCIES), така и с други организации - Дружество по сравнително образование в Европа (CESE), Дружество по сравнително и международно образование (CIES) и достига до изводи свързани с техния принос за развитие на тези организации и утвърждаването им като центрове за международен диалог върху проблеми и приоритети на образованието в световен план.

В Заключението Т. Генова прецизно и точно очертава и визуализира основните области на приноса на скандинавските компаративисти за развитието на сравнителното образование. Формулираните изводи, с които докторантката финализира своя дисертационен труд, още веднъж доказват задълбоченото вникване и детайлно познаване на изследвания проблем.

Представеният за рецензиране дисертационен труд притежава значима теоретична стойност. Той представлява завършено теоретично изследване с постигнати резултати, които водят до изпълнение на поставените цели и задачи.

Авторефератът отразява коректно съдържанието на дисертационния труд и съответства на изискванията.

Научни приноси

Основните постижения и приноси на дисертационното изследване могат да бъдат обобщени по следния начин:

Теоретико-научни приноси:

1. Издирена е, библиографски е описана и е подложена на научен анализ огромно количество литература, свързана с изследователската дейност на скандинавските компаративисти и техния принос за развитие на сравнителното образование.

2. За първи път български учен прави подробно изследване на жизнения и творчески път на един от най-изтъкнатите съвременни скандинавски компаративисти - шведския учен Torsten Husén.

3. В резултат на добре подбран изследователски инструментариум е натрупано познание за индивидуалния принос на изтъкнати представители на скандинавските компаративисти практики и теоретици за развитие на сравнителното образование.

4. Изследвана е ролята на скандинавските организации, обединяващи дейността на скандинавските компаративисти – теоретици и практики, за развитие на международното и сравнителното образование.

Научно-приложни приноси:

1. Приложен е модел на мащабно регионално изследване на съвременното развитие на сравнителното образование в група европейски страни, което до момента не е провеждано. Този модел може да се приложи от други компаративисти независимо от научната им област.

2. Познанието, съдържащо се в тази дисертация, е принос в аргументирането на различието и взаимодействието между двете научни области международно образование и сравнително образование.

3. При диференцирането и групирането на скандинавските компаративисти е показано на практика приложението на матрицата на типология на компаративистите спрямо контекста, който изследват по Phillips и Schweisfurth.

4. Добре аргументираният и много детайлно представен дизайн на изследването би подпомогнал всяко следващо подобно изследване.

Обоснованият от авторката контекст на постижения и обособените приноси съответстват на съдържанието на разработката и отразяват обективно постигнатото от нея като докторант.

Публикации по темата

Докторантката представя 3 научни публикации по темата на дисертационното изследване – две, от които на английски език. Те адекватно представят отделните етапи от изследователската ѝ работа.

Заключение

Представеният за обсъждане и защита дисертационен труд е резултат от много добре осъществено изследване, резултатите от което имат теоретична и приложна значимост. Трудът е добре структуриран, изложението е последователно и логически непротиворечиво и демонстрира подчертания интерес, компетентност и ангажираност на докторантката към изследваната проблематика.

Оценявайки положително дисертационния труд и приносите на автора, предлагам на уважаемото жури да присъди образователната и научна степен „**ДОКТОР**” в професионално направление 1.2 Педагогика (Сравнително образование) на докторант **Теодора Стоянова Генова**.

01.05.2017 г.

.....

проф.. д-р М. Михова